

Sygn. akt V CSK 358/16

POSTANOWIENIE

Dnia 22 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa M. D.

przeciwko R. F.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 22 grudnia 2016 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 3 listopada 2015 r., sygn. akt X Ga (...) (X 2 WSC (...)),

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2) zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego;

3) przyznaje radcy prawnemu J. G. ze środków budżetowych Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w W. kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) zł wraz z należnym podatkiem od towarów i usług tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.), a obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej powódka powołała się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), które sformułowana w formie pytań: „1) czy wobec wyjątkowości dopuszczenia w przepisach Prawa wekslowego ograniczenia abstrakcyjnego charakteru weksla w przypadku weksla gwarancyjnego przewidzianą w art. 17 prawa wekslowego możliwością zgłaszania zarzutów z weksla ze stosunku podstawowego, a zatem również zgłaszania takich zarzutów od wydanego na podstawie weksli gwarancyjnych nakazu zapłaty z weksla ze stosunku podstawowego, dopuszczalne jest, mimo to, rozszerzenie takiej możliwości na zgłaszanie zarzutów od nakazu zapłaty z innego stosunku prawnego łączącego strony poza stosunkiem podstawowym?; 2) czy zasada, iż materialnoprawne oświadczenie złożone przez pozwanego jako dłużnika o potrąceniu nie powódce ale jej pełnomocnikowi procesowemu ze względu na treść art. 91 k.p.c. w zw. z art. 61 § 1 zd. 1 k.c., 96 k.c. i 499 k.c. nie wywołuje oczekiwanego materialnoprawnego skutku w postaci wzajemnego umorzenia się wierzytelności stron do wysokości niżej, gdyż oświadczenie to, aby wywołać taki kształtujący prawo materialnoprawny skutek, musi dotrzeć do powódki jako wierzyciela wzajemnego, a nie tylko do jej pełnomocnika procesowego, gdyż nie wystarczy aby złożone pełnomocnikowi procesowemu oświadczenie o potrąceniu wywoływało zamierzony w tej mierze skutek prawny, jest interpretacją zbyt formalistyczną i może doznawać ograniczeń z tytułu domniemania przekazywania powódce przez jej pełnomocnika

procesowego dokumentów odbieranych na sali rozpraw lub co najmniej zapoznawania powódki jako mocodawczyni z pismami doręczonymi mu w toku procesu ze skutkiem równoważnym złożeniu materialnoprawnego oświadczenia o potrąceniu samej powódce, które to domniemanie wynika z przepisów o pełnomocnikach procesowych i winno być obalone, aby zaprzeczyć zapoznaniu się powódki z oświadczeniem o potrąceniu?; 3) czy korzystanie przez powódkę z udostępnionych jej akt sądowych w sprawie w czytelni akt sądowych, w tym ich fotografowanie, stwarza okoliczność skutecznego zapoznania się przez powódkę z materialnoprawnym oświadczeniem o potrąceniu przekazanym wcześniej przez pozwanego na rozprawie rękami jego pełnomocnika procesowego pełnomocnikowi procesowemu powódki, a ex post dołączonym do akt sprawy i znajdującym się w tych aktach jako ich część?”

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego wymaga przedstawienia problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 października 2001 r., I PKN 129/01, OSNP 2003, nr 18, poz. 436). W postanowieniu z 23 marca 2012 r., II PK 284/11 (nie publ.), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego względnie uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne”.

Powódka we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ograniczyła się do sformułowania trzech pytań nawiązujących do oceny prawnej, jaką należy przypisać okolicznościom faktycznym ustalonym w sprawie, ale nie

przytoczyła argumentów przemawiających za istotnością zagadnień, w związku z którymi pytania te pozostają, i to zarówno dla rozstrzygnięcia sprawy, w której skarga została wniesiona, jak i abstrakcyjnie.

Z motywów zaskarżonego wyroku wynika, że weksle z których powódka wywodziła roszczenie zostały wystawione jako gwarancyjne in blanco i zabezpieczały roszczenia powódki do ich wystawcy z tytułu umowy pożyczki. Sądy obu instancji nie miały wątpliwości co do tego, iż art. 17 prawa wekslowego ogranicza zakres zarzutów, które dłużnik wekslowy może zgłosić wobec posiadacza weksla. O dopuszczalności podnoszenia przez pozwanego wobec powódki zarzutów ze stosunku podstawowego rozstrzyga jednak art. 10 prawa wekslowego.

Powódka dochodziła roszczenia w postępowaniu nakazowym, a o wyniku postępowania w tej sprawie zadecydowało uznanie, że pozwany skutecznie potrącił z wierzytelnością powódki wierzytelność przysługującą mu w stosunku do niej. Przesłanki decydujące o dopuszczalności potrącenia wierzytelności reguluje art. 498 § 1 k.c., zaś o dopuszczalności powołania się na potrącenie jako okoliczność materialnoprawną istotną dla oceny zasadności powództwa o zasądzenie świadczenia zgłoszonego w postępowaniu nakazowym rozstrzygają przepisy o tym postępowaniu (art. 493 § 3 k.p.c.). Wykładnia art. 17 prawa wekslowego nie ma znaczenia dla odpowiedzi na pytanie o zasady stosowania powołanych wyżej przepisów prawa materialnego i procesowego, które zaważyły na treści rozstrzygnięcia.

Teza Sądu Okręgowego, że oświadczenia pozwanego o potrąceniu dotarły do powódki została oparta na ustaleniach faktycznych dokonanych w sprawie, a dotyczących tego, kiedy, w jakich okolicznościach i wobec kogo oświadczenia te były składane oraz kiedy powódka zapoznała się z nimi lub miała ku temu sposobność. Na tle tych ustaleń i ich prawnej kwalifikacji nie powstają problemy, którym by można przypisywać uniwersalny charakter.

Jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania powódka powołała także wydanie zaskarżonego wyroku „bez uwzględnienia nieważności postępowania zachodzącej w sprawie przed Sądem I instancji, tj. z naruszeniem

art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. i art. 224 k.p.c.”. Tę sytuację powódka zakwalifikowała jako odpowiadającą podstawie przewidzianej w art. 398⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., a zatem nieważności postępowania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ustalony jest już jednak pogląd, że nie jest przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ewentualna nieważność postępowania przed sądem pierwszej instancji, a jedynie przed sądem drugiej instancji (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 maja 2009 r., II CSK 80/09, nie publ.). Uchybienie, na które powołuje się powódka, nawet gdyby zostało popełnione, to z całą pewnością nie czyni postępowania przed Sądem drugiej instancji nieważnym. Jego popełnienie mogłoby być rozważane jako odpowiadające podstawie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., pod warunkiem jednak wykazania, że mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Sąd pierwszej instancji szczegółowo wyjaśnił jednak, z jakich przyczyn nie uwzględnił wniosku powódki o odroczenie rozprawy, a Sąd drugiej instancji w działaniu tym nie dopatrzył się uchybienia prawu procesowemu.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ k.p.c., oraz – co do kosztów postępowania – art. 98, art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 490), Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

O wynagrodzeniu należnym pełnomocnikowi reprezentującemu powódkę z urzędu Sąd Najwyższy orzekł stosownie do § 4 ust. 1 - 3, 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. poz. 1805).